

Коробкова О.М.

Одеський національний морський університет

Коробкова З.С.

Одеський національний морський університет

МИТНА ЛОГІСТИКА ПРИ ОРГАНІЗАЦІЇ МІЖНАРОДНИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ ВАНТАЖІВ

Дослідження спрямоване на розгляд питань, пов'язаних з митною логістикою, яка об'єднує ключові функції митної діяльності. Митні операції відіграють вирішальну роль у зовнішньоторговельних відносинах, охоплюючи такі важливі аспекти, як оформлення митних декларацій, сплату митних платежів, відповідність митним правилам та нормам, а також дотримання інших митних процедур. Ігнорування цих операцій може призвести до значних затримок у поставках, порушень законодавства та навіть втрати товарів. Тому включення митних операцій у формування та управління ланцюгом поставок є надзвичайно важливим для успішної зовнішньоторговельної діяльності.

При переміщенні товарів і транспортних засобів через митний кордон, суб'єкти зовнішньоторговельної діяльності стикаються з необхідністю виконання різноманітних нормативно-правових вимог з дотримання митних правил. Таким чином, підприємства, що беруть участь у зовнішньоторговельній діяльності, виступають споживачами послуг, пов'язаних з організацією міжнародних вантажоперевезень, митно-брокерським, транспортно-експедиторським обслуговуванням, зберіганням вантажів, їх страхуванням та іншими послугами.

Основною метою митної діяльності є ефективне організування логістики та прискорення всіх процесів, пов'язаних з митними операціями. Складний характер митно-логістичних потоків відображає складну структуру митної логістики, що включає різні функціональні підструктури, як науково-практична діяльність, яка спрямована на вирішення питань регулювання митно-інформаційних, фінансових, товарних потоків та сприяє захисту національних інтересів країни та пошуку балансу інтересів між посадовими особами митної служби і суб'єктами зовнішньоторговельної діяльності. У дослідженні запропоновано авторський підхід до визначення дефініції «митна логістика», новизна якого полягає у тому, що це визначення базується на комплексному підході і відображає безперервний процес управління митними логістичними потоками з урахуванням балансу інтересів учасників митно-логістичного ланцюга. Розроблена логічна схема факторів впливу на митну логістику, що характеризується різною векторною спрямованістю.

Ключові слова: митна логістика, митниця, розвиток, логістика, митно-логістичне обслуговування.

Постановка проблеми. Транспортно-логістична сфера є дуже важливою для глобальної економіки, оскільки вона забезпечує переміщення товарів через кордони по всьому світу в умовах зростаючої глобалізації торгівлі. Митні та регуляторні вимоги стали ключовими для забезпечення безпечності та ефективності цього процесу, оскільки вони встановлюють правила для переміщення товарів через митні кордони з метою захисту та відповідності продуктів. Вплив митних та регуляторних вимог на підприємства та споживачів надзвичайно великий. Підприємства повинні дотримуватися встановлених правил переміщення, щоб уникнути штрафів та інших санкцій, а також зберегти свою репутацію. Дотримання цих вимог також допомагає забезпечити безпеку споживачів та захист їх прав.

Митні операції охоплюють важливі аспекти, такі як оформлення митних декларацій, сплату митних платежів, відповідність митним правилам та нормам, а також дотримання інших митних процедур. Ігнорування цих операцій може призвести до значних затримок у поставках, порушень законодавства та навіть втрати товарів. Тому включення митних операцій у формування та управління ланцюгом поставок є надзвичайно важливим для успішної зовнішньоторговельної діяльності.

Усе це відображається у структурі логістичних витрат – pojawiaються нові складові, пов'язані з переміщенням товарів через митний кордон, митними операціями та сплатою митних платежів.

Ланцюги поставок зовнішньоторговельних товарів мають більш складну конфігурацію,

враховуючи здійснення митних формальностей. Це відображається у структурі логістичних витрат, де з'являються нові складові, пов'язані з митними операціями, сплатою митних платежів та переміщенням товарів через митний кордон. Ці специфічні особливості необхідно враховувати при моделюванні зовнішньоторговельних ланцюгів поставок, щоб уникнути зростання витрат. Оптимізація лише однієї складової не забезпечить досягнення бажаного результату. В сучасних умовах, наростає значення сучасних технологій, які дозволяють оптимізувати витрати митно-логістичних операцій, скорочувати часові витрати та підвищувати конкурентоспроможність зовнішньоторговельних ланцюгів поставок.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Досвідчені вчені: М. Денисенко, Т. Дудорова, М. Науменко, О. Гребельник, П. Пашко, В. Щербак Л. Гужевська звертають увагу на проблеми, пов'язані з удосконаленням організації надання логістичних послуг. Розроблені підходи до управління витратами та оптимізації застосування логістичних підходів при переміщенні вантажів через митний кордон, однак деякі аспекти цього питання залишаються недостатньо дослідженими.

Постановка завдання. Метою дослідження є обґрунтування теоретичних положень і практичних рекомендацій з удосконалення структури митної логістики.

Досягнення поставленої мети створило необхідність вирішення наступних завдань: уточнити економічну сутність дефініції «митна логістика», дослідити теоретичні основи митної логістики, довести ефективність використання митно-логістичного обслуговування при здійсненні митних формальностей, виділити фактори впливу.

Виклад основного матеріалу. При переміщенні товарів і транспортних засобів через митний кордон, суб'єкти зовнішньоторговельної діяльності стикаються з необхідністю виконання різноманітних нормативно-правових вимог з дотримання митних правил. Таким чином підприємства, що беруть участь у зовнішньоторговельній діяльності виступають споживачами послуг, пов'язаних з організацією міжнародних вантажоперевезень, митно- брокерським, транспортно-експедиторським обслуговуванням, зберіганням вантажів, їх страхуванням та інших послуг.

Митні послуги є результатом діяльності митних органів та підприємств у митній сфері, основною метою якої є сприяння проходженню вантажів через митний кордон України [1].

Сучасні умови функціонування транспортного комплексу України потребують ретельного обґрунтування варіантів схем доставки зовнішньоторговельних вантажів, митно-логістичних підходів до організації переміщення вантажів через митний кордон [2]. Вибір найефективнішого провайдера митних послуг може призвести до зниження витрат, обробку, доставку, зберігання та персонал [3].

Досліджуючи авторські визначення поняття «митна логістика», можемо стверджувати, що більшість вчених розглядають митну логістику з одного боку як науковий напрям, з іншого як практичну діяльність підприємств.

Так Гужевська Л.А. зазначає, що митна логістика – це функціональна область логістики, що займається плануванням, контролем і керуванням транспортуванням, складуванням та іншими матеріальними та нематеріальними операціями, що здійснюються над сировиною, матеріалами, напівфабрикатами, готовою продукцією в процесі перетину митного кордону, а також передачею, зберіганням та обробкою відповідної інформації [4]. Остапенко А.С. розглядає митну логістику як поєднанням логістичних процесів учасників ЗЕД із процесами митного контролю та оформлення товарів митними органами країн експорту, імпорту та транзиту [5].

Таким чином, митна логістика є напрямом, який активно розвивається в пошуках нових шляхів оптимізації переміщення матеріальних потоків через митний кордон. Логістизація процесу переміщення товарів через митний кордон має два аспекти: по-перше, це оптимізація процесів здійснення митних формальностей по-друге – організації діяльності підприємств, які надають митні послуги.

Проаналізувавши основні теоретичні підходи провідних вчених до трактування терміну «митна логістика» та застосовуючи широкий підхід для розкриття змісту митної логістики, запропонуємо власне визначення.

Отже, митна логістика – це науково-практична діяльність, яка спрямована на вирішення питань регулювання митно-інформаційних, фінансових, товарних потоків та сприяє захисту національних інтересів країни та пошуку балансу інтересів між посадовими особами митної служби і суб'єктами зовнішньоторговельної діяльності.

Таким чином, у дослідженні запропоновано авторський підхід до визначення дефініції «митна логістика», новизна якого полягає у тому, що це визначення базується на комплексному підході

і відображає безперервний процес управління митними логістичними потоками з урахуванням балансу інтересів учасників митно-логістичного ланцюга.

Таким чином, головною метою митної логістики є побудова злагодженої, ефективної системи проходження товарних, фінансових та інформаційних потоків, які б забезпечували:

- мінімальний час переміщення товару через митний кордон з найменшими витратами;
- баланс інтересів державних органів і суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності;
- дотримання митного законодавства.

Митна логістика як практична діяльність включає в себе ряд функцій, які є сукупністю логістичних операцій, спрямованих на досягнення конкретних цілей. Ці цілі можуть бути спрямовані на забезпечення ефективного та швидкого переміщення товарів через митний кордон, зниження витрат на митні процедури при забезпеченні відповідності митним правилам і нормам. Усі ці функції спрямовані на оптимізацію роботи митних усіх учасників при переміщенні вантажів через митний кордон та підтримку ефективної зовнішньоторговельної діяльності.

Розглядаючи поняття митної логістики не можна ігнорувати функції митної логістики, які мають ключове значення для митної системи. Вони сприяють оптимізації митних формальностей та покращенню фінансових показників діяльності суб'єктів зовнішньоторговельної діяльності (рис. 1):

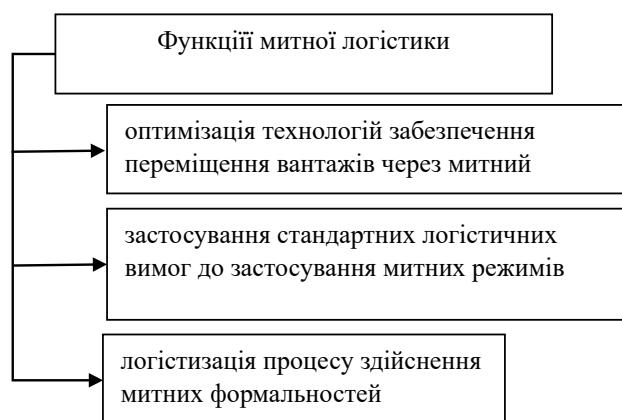

Рис. 1. Функції митної логістики

На нашу думку митну логістику слід розглядати як ефективну систему заходів, спрямованих на організацію та супровід вантажів при їх переміщенні через митний кордон України.

Національні та міжнародні рівні логістики відрізняються через наявність відповідних митно-логістичних систем. У випадку національного рівня митна логістика обмежується митним кордоном України. Підприємства, які користуються митною логістикою, повинні враховувати зовнішню політику країн-учасниць міжнародної логістичної системи та деталі їх міжнародної торговельної політики.

При розвитку зовнішньоторговельних операцій логістичні фінансові потоки поділяються на дві групи. Перша група включає в себе розрахунки з боку постачальників товарів. Однією з особливостей цього процесу є те, що він регулюється більшістю держав і міжнародним правом. Він також включає премії, платежі та витратні матеріали. У зовнішньоторговельній діяльності, другу частину фінансових логістичних потоків становлять митні платежі, які регулюються країнами щодо обсягу, структури та за напрямом здійснення імпортно-експортних операцій. Щодо потоку інформації в митній логістиці, важливо відзначити, що переміщення товарів через митні кордони пов'язане з використанням спеціальних інформаційних технологій у митній сфері. Сучасну електронну митну систему України створено на базі Єдиної автоматизованої інформаційної системи Державної митної служби (ЄАІС ДМСУ), яка включає в себе комплекс підсистем і програмних засобів, включаючи АСМО «Інспектор». Ця система призначена для автоматизації та супроводження практично всіх основних завдань митниці України. Переважна більшість функцій митниці, як на місцевому, так і на центральному рівнях, вже перенесено в електронну форму [6].

Митний режим, має визначальний вплив на здійснення митних формальностей при переміщенні товарів через митний кордон України та на результативність зовнішньоекономічних операцій підприємств зокрема. Економічні аспекти митних режимів включають в себе митні процедури, умови оподаткування та використання товарів після митного оформлення, а також їх статус після застосування конкретного митного режиму. Ці аспекти безпосередньо або опосередковано впливають на фінансово-економічні показники та результати діяльності учасників зовнішньоекономічних відносин. Умови застосування митних режимів передбачають ряд обмежень щодо товарів та транспортних засобів, що перетинають митний кордон, спрямованих на захист національних виробників, споживачів та навколишнього середовища.

Митні формальності – сукупність дій, що підлягають виконанню відповідними особами і митними органами, а також автоматизованою системою митного оформлення з метою дотримання вимог законодавства України з питань митної справи [7]. Ми вважаємо, повний перехід до цифрових митних формальностей та максимальне використання інформаційних технологій, автоматизованих процедур та координації електронних систем обліку та зберігання інформації управління митниці дозволить підвищити якість надання митних послуг.

На митно-логістичні процеси впливає низка факторів, які представлено на рис. 2.

Розвиток зовнішньоекономічної діяльності значною мірою залежить від загального рівня ефективності логістичної діяльності країни. Один з широко використовуваних інструментів для порівняльного аналізу цього рівня – інтегральний показник ефективності, відомий як Logistics Performance Index (LPI) [7], який використовується Світовим банком.

Серед основних складових елементів цього показника є: якість обслуговування й компетенції у сфері логістики (logistics competence) та рівень митного обслуговування (customs) [8]. На сьогоднішній день митне обслуговування має найбільший позитивний вплив на загальний рівень ефективності логістичної діяльності, особливо в контексті поліпшення умов для здійснення зовнішньоекономічної діяльності.

Відповідно до Митного кодексу України, здійснення митного контролю вантажів – сукупність заходів, що здійснюються з метою забезпечення додержання норм Митного кодексу України, законів та інших нормативно-правових актів з питань державної митної справи, міжнародних договорів України, укладених у встановленому законом порядку що перетинають митний кордон [7], базу-

ється на загальних технічних схемах та взаємодії інших відповідних підрозділів контрольної служби. Головною метою є визначення часу та послідовності виконання кожним підрозділом своїх прямих обов’язків.

Рівень митного Митні платежі входять до складу податкової системи держави, тобто митно-тарифне регулювання має прямий вплив на фінансування державного бюджету. Одночасно мито відіграє значну роль як інструмент захисту національних виробників. За даними Міністерства фінансів Державна митна служба в останні роки забезпечує близько 38 % надходжень до Державного бюджету [9].

Засоби нетарифного регулювання не суттєвого впливу на зовнішню торгівлю як митно-тарифні, але у зв’язку зі своєю національною приналежністю та особливостями застосування стають регулюючим фактором при експорті та імпорті. Нетарифні обмеження є комплексом національних адміністративних заходів, які виконують регуляторні функції [10].

Мета переміщення товарів через митний кордон прямо пов’язана з розміщенням цих товарів у відповідний митний режим.

В першу чергу, це стосується вибору між переміщенням у звичайному порядку (з повним податковим навантаженням та застосуванням нетарифних заходів) та переміщенням із застосуванням податкових пільг. При цьому, відповідні пільги «обмінюються» на згоду декларанта щодо адміністративних обмежень використання товару, подання додаткових відомостей, перебування товару під митним контролем тощо. Отже умови спеціальних митних режимів є добровільними у тому аспекті, що декларант завжди має можливість відмовитися від них шляхом заміни такого режиму на інші [11].

Отже, головна відмінність при застосуванні логістичного підходу до регулювання потоку переміщення товарів через митний кордон полягає в тому, що він спрямований на створення добре налагодженої системи взаємодії між учасниками зовнішньоекономічних відносин у контексті митних процедур.

Підструктура складових митної логістики враховує логістичні особливості митних процедур це зумовлені метою переміщення товарів через митний кордон України сукупність митних формальностей і порядок їх виконання.

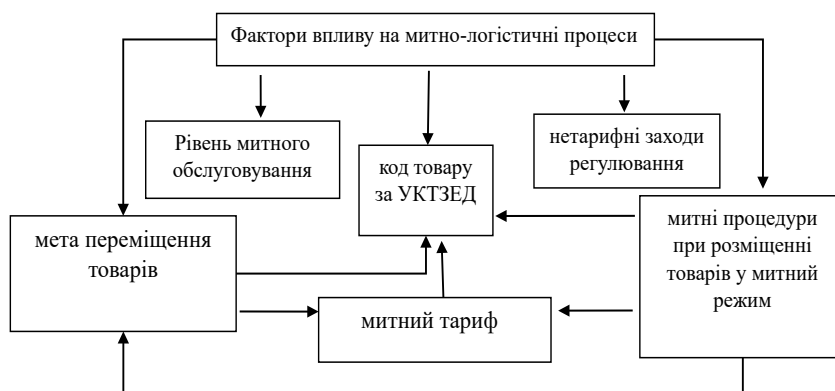

Рис. 2. Фактори впливу на митно-логістичні процеси

Висновки. Узагальнюючи, можна стверджувати, що головною метою митної діяльності є ефективна організація здійснення митних формальностей та прискорення всіх процесів, пов'язаних з митними операціями з мінімальними витратами за умови дотримання митних правил. Складний характер митно-логістичних потоків відображає структуру митної логістики, що включає різні складові функціональні підструктури. У процесі митної діяльності логістика визначає відкритість моделі управління зовнішньоторговельними потоками. Загальні витрати учасників ланцюга поставок, як правило, зводяться до мінімуму з урахуванням обов'язкових митних і міжнародних вимог.

Уточнена дефініція «митна логістика», як науково-практична діяльність, яка спрямована на

вирішення питань регулювання митно-інформаційних, фінансових, товарних потоків та сприяє захисту національних інтересів країни та пошуку балансу інтересів між посадовими особами митної служби і суб'єктами зовнішньоторговельної діяльності.

Таким чином, у дослідженні запропоновано авторський підхід до визначення дефініції «митна логістика», новизна якого полягає у тому, що це визначення базується на комплексному підході і відображає безперервний процес управління митними логістичними потоками з урахуванням балансу інтересів учасників митно-логістичного ланцюга. Розроблена логічна схема факторів впливу на митну логістику, що характеризується різною векторною спрямованістю.

Список літератури:

1. Коробкова О. М. Сутність та класифікація митних послуг. *Інноваційна економіка*. 2016. № 1–2. С. 222–225. DOI: <https://doi.org/10.37332/2309-1533.2021.1-2.25>
2. Кириллова О. В., Коробкова О. М., Шпак Н. Г. Павловська ЛА. *Вчені записки*. 2023. С. 172. DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-5941/2023.2.2/29>
3. Korobkova O. M., Pavlovska L. A., Shpak N. G. Improvement of the interaction algorithm of participants during customs and logistics service of cargo. *Збірник наукових праць Українського державного університету залізничного транспорту*. 2023. №. 203. С. 88–95. DOI: <https://doi.org/10.18664/1994-7852.203.2023.2.77906>
4. Гужевська Л.А. Митна логістика: сьогодення та перспективи. *Управління проектами, системний аналіз і логістика. Технічна серія*. 2011. Вип. 8. С. 34–37. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Upsal_2011_8_10
5. Остапенко А.С. Управління ефективністю та митними ризиками в логістичних процесах зовнішньоекономічної діяльності. *Східна Європа; економіка, бізнес та управління*. 2020. Випуск 1 (24). С. 221–228. URL: https://www.easterneurope-ebm.in.ua/journal/24_2020/35.pdf
6. Наказ ДМСУ від 04.11.10 № 1341 «Про затвердження Положення про Єдину автоматизовану інформаційну систему Державної митної служби України». URL: http://sfs.gov.ua/baneryi/mitneoformlennya/subektamzed/elektronna_mitnit_sya/62603.html
7. *Офіційний сайт Світового банку*. URL: www.doingbusiness.org
8. Митний кодекс України : Закон України від 13.03.2012 р. № 4495-VI : станом на 02 квіт. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>
9. Зовнішня торгівля України товарами та послугами у 2023 році. URL: <http://ukrstat.gov.ua>
10. Терещенко С. Основи митного законодавства України: Питання теорії та практики зовнішньоекономічної діяльності : навч. посіб. Київ : 2001. 422 с.
11. Кормич Б. А. Митні режими або митні процедури: європейські стандарти термінології та класифікації. *Lex portus*. 2017. №. 2. С. 142–153.

Korobkova O.M., Korobkova Z.S. THE ROLE OF CUSTOMS LOGISTICS IN INTERNATIONAL TRANSPORTATION

The research focuses on examining issues related to customs logistics, which encompasses key functions of customs activities. Customs operations play a crucial role in foreign trade relations, covering important aspects such as customs declaration processing, payment of customs duties, compliance with customs rules and regulations, as well as adherence to other customs procedures. Ignoring these operations can lead to significant delivery delays, legal violations, and even loss of goods. Therefore, integrating customs operations into supply chain formation and management is extremely important for successful foreign trade activities.

When moving goods and vehicles across the customs border, foreign trade entities are faced with the need to comply with various regulatory requirements related to customs rules. Thus, companies engaged in foreign trade act as consumers of services related to the organization of international cargo transportation, customs brokerage, transportation and forwarding services, cargo storage, insurance, and other services.

The main purpose of customs activities is to effectively organize logistics and streamline all processes related to customs operations. The complex nature of customs-logistics flows reflects the intricate structure of customs logistics, which includes various functional substructures. The research proposes an author's approach to defining the concept of "customs logistics," the novelty of which lies in its basis on a comprehensive approach and reflects the continuous process of managing customs logistics flows, taking into account the balance of interests of participants in the customs logistics chain. A logical scheme of factors influencing customs logistics has been developed, characterized by various vector directions.

Key words: *customs logistics, customs, development, logistics, customs logistics services.*